

Мелько Марина Володимирівна

Аспірант

(Інститут професійно-технічної освіти НАПН України)

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
КУХАРІВ-КОНДИТЕРІВ**

Анотація. У статті проаналізовано педагогічні умови згідно основних цілей навчального процесу. Виявлені педагогічні умови, що сприяють розвитку творчого потенціалу, а також зазначені компоненти розвитку творчого потенціалу. Виділені основні педагогічні умови, які є оптимальними для навчально-творчої діяльності учнів у процесі професійної підготовки майбутніх кухарів-кондитерів.

Ключові слова: умови, педагогічні умови, професійна підготовка, творча професійна діяльність, кухар-кондитер.

Summary: The article analyzes the pedagogical conditions according to the main goals of the educational process. Identified pedagogical conditions promoting development of creative potential and the components of development of creative potential. The basic pedagogical conditions that are optimal for teaching and creative activity of pupils in the process of training of future pastry chefs.

Keywords: conditions, pedagogical conditions, professional training, creative professional activities, cook-confectioner.

Аннотация. В статье проанализированы педагогические условия согласно основных целей учебного процесса. Выявлены педагогические условия, способствующие развитию творческого потенциала, а также указаны компоненты развития творческого потенциала. Выделены основные педагогические условия, которые являются оптимальными для учебно-творческой деятельности учащихся в процессе профессиональной подготовки будущих поваров-кондитеров.

Ключевые слова: *умовия, педагогические условия, профессиональная подготовка, творческая профессиональная деятельность, повар-кондитер.*

У сучасних суспільно-економічних умовах надзвичайно важливою є модернізація та вдосконалення форм та методів підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, адже зміна вектору освітньої парадигми з емпіричної до розвивальної вимагає здійснення переорієнтації навчального процесу на гуманістичне спрямування з метою активізації творчого потенціалу та особистісного розвитку учня. Як зазначає В. Кремень: «філософія освіти повинна спрямувати освітній процес на майбутнє, вивести його з минулого в сучасність, а також орієнтувати на вирішення проблем, а не засвоєння готового знання. Здавалося б, це загальновідомо, однак для того, щоб це стало реальністю, потрібно працювати над виходом зі старої інформаційної моделі й переходити до концепції людиноцентризму, в основі якої – проблематичність, діалогічність і дискусійність» [3, с. 7-13]. Відповідно завданням освітньої системи є створення оптимальних педагогічних умов, які сприятимуть досягненню кінцевих навчально-виховних цілей.

Дослідженням психологічних основ формування творчої особистості займалися науковці: В . Андреев, Г. Костюк, В. Моляко, В. Рибалка; творчі аспекти педагогічного процесу навчального закладу у своїх роботах розглядали: П. Гороль, В. Подоляк, С. Сисоєва; проблеми професійно-технічної освіти висвітлювали: Р. Гуревич, Т. Десятов, М Махмутов, В. Радкевич, О. Щербак; професійну підготовку фахівців кулінарного профілю досліджували: Н. Божко, Л. Висоцька, М. Пальчук, Л.Сергеєва, Л. Старовойт, Т. Стахмич та інші. Водночас, педагогічні умови організації навчально-творчої діяльності учнів у процесі професійної підготовки майбутніх кухарів-кондитерів досліджені недостатньо.

Метою статті є обґрунтування педагогічних умов організації навчально-творчої діяльності учнів у процесі професійної підготовки майбутніх кухарів-кондитерів. **Завдання статті:** проаналізувати педагогічні умови згідно основних цілей навчального процесу; виокремити педагогічні умови, що

сприятимуть розвиткові творчого потенціалу; виокремити компоненти розвитку творчого потенціалу; обрати основні педагогічні умови, які є оптимальними для навчально-творчої діяльності учнів у процесі професійної підготовки майбутніх кухарів-кондитерів.

Виклад основного матеріалу. Поступ сучасного суспільства, економіки і держави в цілому вбачається у гуманізації та гуманітаризації освіти, орієнтація якої зосереджена на інтереси суб'єкта і його особистісний розвиток. Тому, що одночасно з безперервним розвитком техніки та технологій у галузях, змінюються вимоги до працівників і відбувається «старіння» знань. Головним завданням навчальних закладів є підготовка майбутніх фахівців до динамічних змін і прищеплення їм адаптивних здібностей до мінливих умов праці, оскільки відбуваються зміни не тільки темпів життя, а й вимог суспільства. Сьогодні країна відчуває гостру потребу у висококваліфікованих фахівцях, що мають навички критичного мислення, швидкої адаптації до змін середовища та умов праці, уміють творчо підходити до вирішення виробничих проблем та очевидним є те, що саме в освіті слід впроваджувати інновації для подолання дефіциту затребуваних кадрів.

Педагогічний процес є складною системою, яка об'єднує всі ключові компоненти і сприяє об'єднанню в єдине ціле процесів формування, розвитку, виховання і навчання разом з усіма формами, методами та умовами їх перебігу [1, с. 207]. Власне, компетенцією педагога є – оптимальний вибір основних технологій навчального процесу та створення відповідних педагогічних умов для професійного розвитку особистості майбутнього фахівця.

«Умова» трактується по різному у довідниковій та науковій літературі, але це поняття можна звести до того, що це «необхідні обставини, особливості реальної дійсності, які уможливають здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяють чомусь» [2, с. 1295]. У словнику-довіднику з професійної педагогіки визначають «педагогічні умови» як обставини, від яких залежить та відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості, групою

людей [8, с. 243]. Згідно аналізу досліджень, основоположним поняттям яких є педагогічні умови, А. Литвин визначає, що педагогічні умови – комплекс спеціально спроектованих генеральних чинників впливу на зовнішні та внутрішні обставини навчально-виховного процесу й особистісні параметри всіх його учасників. Педагогічні умови забезпечують цілісність навчання та виховання в інформаційно-освітньому середовищі навчального закладу відповідно до вимог суспільства та ринку праці, сприяють всебічному гармонійному розвитку особистості та створюють сприятливі можливості для виявлення її задатків, врахування потреб і формування загальнолюдських і професійно важливих якостей, ключових кваліфікацій, загальних і професійних компетенцій [4, с. 28]. Виходячи з досліджених теоретичних положень, що розкривають поняття «педагогічні умови», очевидним є те, що вони призначені для реалізації навчальних цілей та підвищення їх ефективності.

Оскільки сьогодні педагогічний процес спрямований на розвиток індивідуальності, то доцільно акцентувати увагу на педагогічних умовах, за яких буде досягнута кінцева мета навчально-виховного процесу – творчий особистісний розвиток людини. Виходячи з мети, із сукупності педагогічних умов можна виділити ті, які найбільше підходять для досягнення поставлених цілей.

Як зазначає Л. Сліпчишин, такими умовами є мотиваційно-цільові, процесуально-змістові, організаційно-технологічні та суб'єктно орієнтовані. У контексті професійного навчання розглядаємо їх таким чином. *Мотиваційно-цільові* – спрямованість на підвищення мотивації досягнення в ході занять і досягнення високих результатів; формування мотиваційно-ціннісного ставлення до подальшої роботи; мотивація потреби постійного удосконалення вмінь; мотивація самонавчання і саморозвитку. *Процесуально-змістові* – цілеспрямована інтеграція знань, умінь і навичок, що забезпечує формування мотиваційно-ціннісної, пізнавальної, операційно-діяльнісної, творчої, соціальної та емоційної компетентностей, активне залучення учнів у процес набуття досвіду в діяльності згідно фаху, включення учнів у процес засвоєння і

використання загальнолюдських і національних цінностей. *Організаційно-технологічні* – застосування нових організаційних форм і методів навчання, технологій, які спрямовані на розвиток творчих здібностей, уяви, а також важливих якостей особистості, що сприяють самореалізації (самоаналіз, самооцінка, саморефлексія, самостійність) в обраному напрямі роботи. А *суб'єктно орієнтовані* умови визначають: «спрямованість педагогічної системи позанавчальної роботи на забезпечення загальнокультурного, художньо-естетичного, морально-етичного, особистісного, а також професійного розвитку учнів; розвиток власної позиції учня та його особистісного сенсу в роботі» [6, с. 36-37].

Професійна підготовка висококваліфікованих робітників здійснюється згідно вимог ринку праці та має на меті формування фахівця, спрямованого на творчу професійну діяльність. У контексті нашого дослідження педагогічні умови це ті, які сприятимуть творчому розвиткові майбутніх кухарів-кондитерів, тому основними завданнями професійної підготовки фахівців кулінарного профілю є: мотивація учнів до творчої професійної діяльності, професійна підготовка майбутніх кухарів-кондитерів творчого спрямування і створення оптимальних умов для професійного розвитку та самовиявлення.

Для того, щоб визначити оптимальні педагогічні умови, необхідно врахувати компоненти розвитку творчого потенціалу і їх зміст. Ми виділяємо такі компоненти: мотиваційно-цільовий – передбачає сформованість мотивації до професійного розвитку; операційно-технологічний – включає теоретичну та практичну професійну підготовку; діяльнісний – являє собою здатність до професійної діяльності із застосуванням творчих здібностей; рефлексивний – забезпечує здатність до рефлексії і саморегуляції у процесі розвитку творчого потенціалу.

Отже, враховуючи вище перелічені компоненти розвитку творчого потенціалу майбутніх кухарів-кондитерів, нами виокремлені такі педагогічні умови: мотиваційна спрямованість на розвиток творчого потенціалу; використання сучасних технологій і форм навчання спрямованих на розвиток

професійної творчості; спрямованість учнів на саморефлексію професійних творчих успіхів.

Формування *мотиваційної спрямованості особистості на розвиток її творчого потенціалу* передбачає активізацію внутрішнього інтересу до професійної діяльності. Т. Кудріна зазначає: «Перш ніж потреба спричинить дію, особистість переживає складний психологічний процес мотивації, який полягає в усвідомленні тією або іншою мірою суб'єктивної й об'єктивної сторін потреби й дії, спрямованої на її задоволення» [5, с. 389]. Тобто, мотивація разом з творчими задатками та здібностями є найважливішими складовими для досягнення успіху у розкритті внутрішнього потенціалу особистості, а каталізатором внутрішньої мотивації є відповідні зовнішні умови.

Розвиток професійної творчості учнів потребує впровадження інноваційних дидактико-методичних засобів, що допомагають організовувати навчально-виховний процес, виходячи з поставленої мети. Для того, щоб навчити випускників ПТНЗ виконувати якісно, на сучасному рівні, функціональні обов'язки своєї професії, потрібно сформувати інший зміст професійного навчання, з використанням прийомів винахідницького мислення, Інтернет-середовища, оптимального підбору матеріально-технічного забезпечення, інтерактивних форм і методів навчання, формуванням характерних комутативних рис (інтуїція, манера спілкування, акторські та організаторські здібності, що підсилюють дійовий вияв професійних умінь). Творче мислення, неперервне навчання впродовж життя, уміння вчитися, наукова та дослідницька діяльність – це основні особливості сучасного робітника [9]. Розвиток професійної творчості майбутнього фахівця під час навчання починається у процесі розв'язання нестандартних, творчих завдань, які поступово ускладнюються. Тобто, організація навчального процесу спрямовується на створення умов для реалізації творчих здібностей учнів. Оскільки, освоєння професії відбувається не тільки під час уроків теоретичного та виробничого навчання, а здійснюється у системі з виробничою практикою, позанавчальними та позаурочними заняттями, тому необхідно наповнювати

навчальний процес такими методами, які сприятимуть розвиткові творчих здібностей учнів під час усього періоду оволодіння фахом.

Спрямованість учнів на саморефлексію професійних творчих успіхів – це така організація навчальної діяльності, при якій створені педагогічні умови за яких учень спроможний до саморегуляції та самооцінки, готовий до аналізу своїх дій та помилок, перебуває у партнерських стосунках з педагогом. «У ході особистісної рефлексії учень усвідомлює свої дії після знаходження способу розв’язання навчальної задачі, контролю за діяльністю щодо вирішення навчальних задач, стосовно вибору навчальних дій, свої дії за конкретною моделлю вивчення власної особистості, щоб зрозуміти причини труднощів, які при цьому виникають» [7, с. 16]. Сьогодні рефлексія є невід’ємною частиною заняття під час якої відбувається удосконалення навчального процесу і виокремлюється особистість учня на уроці.

Отже, у ході нашого дослідження з’ясовано, що ринок праці зорієнтований на фахівців, які готові до майбутньої творчої професійної діяльності. Спираючись на компоненти розвитку творчого потенціалу (мотиваційно-цільовий, операційно-технологічний, діяльнісний, рефлексивний) і їх зміст, нами обрані основні педагогічні умови, які є оптимальними для навчально-творчої діяльності учнів у процесі професійної підготовки майбутніх кухарів-кондитерів: мотиваційна спрямованість на розвиток творчого потенціалу; використання сучасних технологій і форм навчання спрямованих на розвиток професійної творчості; спрямованість учнів на саморефлексію професійних творчих успіхів.

Таким чином, можна зробити висновок, що організація навчально-творчої діяльності учнів у процесі професійної підготовки майбутніх кухарів-кондитерів повинна здійснюватись при оптимальних педагогічних умовах і наявності матеріально-технічного забезпечення для досягнення кінцевої мети професійної підготовки – конкурентоспроможний робітник. До подальших напрямів відносимо дослідження методів та засобів реалізації педагогічних умов у процесі професійної підготовки майбутніх кухарів-кондитерів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беспалько, В. Основы теории педагогических систем [Текст] : проблемы и методы психолого-педагогического обеспечения технологий обучающих систем / В. Беспалько. – Воронеж : Узд-во ВорГУ, 1977. – С. 207.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Бусел. – К.: Ірпінь:ВТФ Перун, 2001. – 1440 с.
3. Кремень, В. Теорія і практика управління соціальними системами [Текст] // Щоквартальний науково-практичний журнал / В. Кремень – Харків: НТУ «ХП», 2013 – №1. – С. 7-13
4. Литвин, А. Методологічні засади поняття «педагогічні умови» [Текст] : на допомогу здобувачам наукового ступеня / А. Литвин – Львів : СПОЛОМ, 2014. – 76 с.
5. Психологія: Підручник / Юрій Леонідович Трофімов, Валентин Васильович Рибалка, Петро Антонович Гончарук та ін.; за ред. Ю. Л. Трофімова. – 3-тє вид.; стереотип. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.
6. Сліпчишин, Л. Методичні засади впровадження сучасних підходів у роботу гуртків [Текст] : посібник / Л. Сліпчишин. – Львів : СПОЛОМ, 2015. – 116 с.
7. Сліпчишин, Л. Психолого-педагогічні основи впровадження сучасних підходів до навчання у ПТНЗ [Текст] : навч.-метод, посібник / Л. Сліпчишин. – Львів : СПОЛОМ, 2008. – 148 с.
8. Словник-довідник з професійної педагогіки / [ред. - упоряд. А. Семенова]. – Одеса : Пальміра, 2006. – 272 с.
9. Вайнтрауб, М. Інформаційні технології і засоби навчання. [Електронний ресурс] – 2010. №4 (18). – Режим доступу до журналу: <http://www.ime.edu-ua.net/em.htm>